

พัฒนาตลาดนัด วันเสาร์ให้ยั่งยืนด้วย กระบวนการ วิจัย

ครูไพเราะ เกิดผล
โรงเรียนอนุบาลสตูล
จังหวัดสตูล

ข้อมูลจากหนังสือ “โรงเรียนต้นแบบ
ในศตวรรษที่ 21 ฉบับปฏิบัติการไทย”

ก่อนหน้านี้โรงเรียนได้จัดการเรียนการสอน โดยใช้ “กระบวนการวิจัย” นักเรียนเลือกเรียน ตลาดนัดวันเสาร์ ซึ่งเป็นตลาดนัดกลางคืน อยู่ติดกับรั้วโรงเรียน ปีนั้นเป็นปีแรกที่โรงเรียน จัดการเรียนการสอนแบบนี้ เด็กส่วนใหญ่สนใจ เรื่องใกล้ตัว เช่น อาหารการกิน สิ่งแวดล้อม มีห้องครูห้องเดียวที่เลือกเรื่องนี้ ทำให้เด็กได้ ลงพื้นที่ในชุมชน

เมื่อเด็กเลือกหัวข้อได้แล้วครูก็ถามนักเรียนว่า จะไปหาข้อมูล อย่างไร เด็กบอกจะไปถามเทศบาล และได้ไปสืบมาแล้วว่า ตลาดนัดนี้เป็นของเทศบาล เด็กถามว่าครูเคยไปไหม เราก็ บอกไม่เคย จึงให้นักเรียนเล่าสิ่งที่พวกเขาได้เจอ เขาก็สะท้อน ปัญหาออกมา เช่น เรื่องแสงไฟ ที่แคบ วางสินค้าระเกะระกะ ไม่มีห้องน้ำ ไม่มีที่จอดรถ เด็กจึงอยากได้ความรู้จาก เทศบาล คุณครูก็ถามว่าจะทำอย่างไรให้ได้ความรู้ ซึ่ง เทศบาลก็อยู่ติดโรงเรียน เด็กบอกจะเขียนจดหมายถึง เทศบาลเพื่อสอบถามเรื่องที่ต้องการ นายกเทศบาลก็ส่ง หัวหน้าฝ่ายที่ดูแลเรื่องนี้มาเป็นวิทยากรให้ความรู้ที่โรงเรียน พอได้ความรู้มานักเรียนจึงได้วางแผนว่า ถ้าอยากจะ เรียนรู้เรื่องนี้เขาต้องไปสำรวจก่อน

“เมื่อได้ข้อมูลมา เขาก็จะทำการ สรุปลงกัน เพราะเขาไม่สามารถถาม ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ จึงถามทั้งคน ขาย คนซื้อ และบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น คนที่อาศัยอยู่ใกล้บริเวณนั้น เป็นอย่างไร เทศบาล จราจร และ คนที่สัญจรไปมา เด็กๆ จัดทำ แบบสอบถามเป็น 3 ชุด และก็มา ช่วยกันคิดว่า คนประเภทไหนควร ใช้คำถามแบบไหน มีการฝึกซ้อม กันก่อนออกไปถาม”

พอเช้าอีกวันเด็กก็มาหาคุณครู บอกว่าขอเปลี่ยนชื่อ เพราะ คิดว่าหากทำไปแล้วต้องมีการนำเสนอ ตลาดจะต้องดีขึ้น จึงไม่อยากจะให้มีการยกเลิก เพราะตลาดนี้เป็นที่เชิดหน้าชูตา ของจังหวัด และมีนักเรียนคนหนึ่งชื่อวายุ ได้ค้นคว้าจาก อินเทอร์เน็ตว่าการทำแบบนี้คือ “การทำวิจัย” ครูจึงไป ประทับใจกับผู้อำนวยการ เพราะครูไม่ได้จบปริญญาโท ไม่รู้ว่าจะสอนเรื่องการวิจัยอย่างไร หัวข้อจึงเปลี่ยนเป็น “การพัฒนาตลาดนัดวันเสาร์ให้ยั่งยืน” โดยเด็ก ๆ คิดกัน ว่าจะทำอย่างไรให้ยั่งยืน และความรู้ที่ได้รับต้องไม่เก็บไว้ ที่โรงเรียนหรือคุณครู แต่ต้องนำกลับไปที่เทศบาล เพื่อ ตลาดจะได้พัฒนาอยู่ตลอดเวลา เมื่อได้ข้อสรุปนักเรียนจึง ได้วางแผนลงพื้นที่

ครูปลื้มใจมากที่นอกจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์แล้ว เด็ก ยังมีการวางแผนว่าใครจะอยู่ในพื้นที่ไหน ทำอย่างไร เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะการทำงานของแต่ละคน

เช่น ให้เพื่อนที่พูดไม่เก่งอยู่ตรงทางเข้าตลาด เพื่ออาสาเช็คคนที่เข้ามาในตลาด ว่าเป็นเด็ก ก็คน ผู้หญิงก็คน ผู้ชายก็คน เพื่อจะทำให้เขา ได้รู้จำนวนคนที่มาตั้งแต่ 5 โมงเย็นจนถึง 3 ทุ่ม เป็นสิ่งที่เราก็นึกไม่ถึง หลังจากที่เขาได้ ข้อมูลการสัมภาษณ์มา เราก็มานำพูดคุยกัน ได้เริ่มไม่ มาจัดโซนสินค้า เป็นราคาสินค้า และ มานำเสนอความเห็น ว่า โซนสินค้าต้องการ แบบไหน ร้านค้าต้องการแบบไหน คนซื้อ ต้องการให้มีสินค้าคุณภาพและราคาอย่างไร ตลาดนัดนี้คนซื้อต้องการอะไรเพิ่มอีก เช่น สินค้าที่เป็นของสตูล มีการจัดการแสดง มีการ วางสินค้าเป็นประเภท ควรมีแสงสว่างเพิ่ม มากขึ้น เป็นต้น

จากนั้นก็ถามนักเรียนว่าข้อมูลที่ได้นี้จะต้อง คืนกลับไหม โดยนักเรียนได้สรุปเป็นรายงาน วิจัยเพื่อเผยแพร่ในเวทีสาธารณะ แต่จะทำ อย่งไรให้เด็กสรุปงานวิจัยเองได้ ครูจึงให้ นักเรียนเริ่มเขียนว่าได้เรียนรู้อะไรบ้าง ตั้งแต่วันแรกจนถึงวันนำเสนองาน ให้เขียนมา ทั้งหมด พอเด็กเขียนได้ก็คิดไว้ในใจว่านี่คือ บทที่ 3 ของงานวิจัย แต่ยังไม่บอก แล้วถาม ต่อว่า ทำไมลูกถึงเรียน มีเป้าหมายอย่างไร เขาก็เขียนเป้าหมายในการเรียนก็จะได้บทที่ 1 และให้เขียนว่าได้ศึกษาค้นคว้าจากที่ไหน บ้าง อ้างอิงจากสิ่งที่ได้ค้นหาแล้วจะได้บทที่ 2 ส่วนข้อมูลที่ได้นั้น นักเรียนจะนำมาเขียน อธิบายเป็นบทที่ 4 หลังจากนั้นให้เขาคิดว่า อย่งไรให้มีตรงไหนปรับปรุง กลายเป็นบทที่ 5 โดยใช้คำถามเป็นตัวกระตุ้น

“ใช้วิธีการถามจนได้ ข้อมูลสำหรับการทำวิจัย โดยให้เด็กพิมพ์แล้ว นำเสนอขึ้นจอ และ ปรับเปลี่ยนตรงนั้น ก็จะได้งานวิจัยเป็นของ ห้องเรียน โดยครูก็ได้ เรียนรู้ไปด้วย”

นอกจากนี้ครูยังได้สิ่งที่หลอมรวมเป็นของ ห้องเรียน และเด็กนักเรียนได้จัดนิทรรศการเพื่อ นำเสนอการลงพื้นที่ของพวกเขา ไม่เพียง เท่านั้นยังทำเป็นรูปแบบโมเดล แบ่งโซนของ ตลาดออกมา มีอัตราส่วนโดยอ้างอิงจาก คณิตศาสตร์ที่เพิ่งเรียนมา นอกจากนั้นเด็ก ยังมีความคิดที่จะแต่งเพลงเกี่ยวกับตลาดนัด วันเสาร์ขึ้นมา โดยให้ครูดนตรีช่วยทำดนตรีให้ แล้วอัดเป็นซีดีมาให้ครูฟัง และวันเสนองาน วิชาการของโรงเรียนได้จัดจำลองตลาดนัด วันเสาร์ขึ้นมา แต่วันนั้นตรงกับวันสอบของ จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย มีนักเรียนเพียง 2 คน เท่านั้น แต่ก็ยังมีแขกผู้ใหญ่มามากมายทำให้ นักเรียนรู้สึกดีใจ

วันนี้ตลาดนัดได้รับการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น และเพลงที่นักเรียนได้ทำขึ้นมาถูกเปิดตามเสียงตามสายทำให้เกิดความภาคภูมิใจ ชุมชนเองก็เปลี่ยนได้ด้วยมือเด็ก ตลาดนัดวันเสาร์มีความหลากหลายขึ้น ทำให้ครูภูมิใจ เป็นครั้งแรกที่เด็กไม่เคยมีประสบการณ์เลย และเราก็นึกไม่ถึงว่าเด็กจะไปได้มากขนาดนั้น

“หลังจากคิดเสร็จแล้วครูก็ให้เด็กเขียนตามที่คิดจริงๆ แล้วสิ่งที่ครูให้เขาเขียนนั้นเป็น mind map เพียงแต่ไม่ได้บอก พอเด็กนักเรียนเขียนเสร็จก็มาดูว่าจะไรที่มีบอกอยู่กลุ่มเดียวกัน โดยเด็กจะเสนอออกมา หลังจากนั้นบอกนักเรียนต่อว่าให้เขียนเล่าให้ครูฟัง แล้วเขาก็จะเขียนตามลำดับก่อนหลังที่เขารู้ แล้วให้นำเสนอโดยไม่มีใครผิด ขึ้นต่อไปก็ให้เขียนว่าหากเราอยากให้คนอื่นรู้หรือเกิดความสนใจ เราจะเขียนอะไร เขาก็จะเขียนมา แล้วครูก็เพิ่มเติมในสิ่งที่เขาเขียนมา แล้วก็พยายามชี้ว่าคำพูดตรงไหนที่เขียนมาตรงกับสำนวนใดบ้าง หรือสามารถนำพระบรมราโชวาทมาประกอบได้หรือไม่ เด็กก็บอกว่าได้และก็เคยอ่าน หลังจากนั้นครูก็กระตุ้นว่าทำอย่างไรให้คนอื่นอ่านเรื่องของเราเกิดความประทับใจ และได้ข้อคิดอะไรกลับไปบ้าง เขาก็เขียนของเขาไป เราก็บอกว่านำเสนออย่างนี้มาต่อกัน นี่แหละเรียงความของลูก มีครบพร้อมทุกองค์ประกอบเลย คือ มีคำนำ เนื้อเรื่อง และสรุป..”

พอ.สุทธิ สายสุนีย์

ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลสตูล
กรรมการเขตพื้นที่
กรรมการนิเทศติดตาม
การศึกษาเขตพื้นที่

บทบาทการทำงาน:

นำ “ความรู้” เรื่องการออกแบบกระบวนการวิจัย ที่ได้มีโอกาสร่วมทำงานวิจัยกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มาออกแบบการจัดการเรียนรู้กับนักเรียน โดยให้ครูปรับการเรียนเปลี่ยนการสอนใหม่ ให้ครูออกแบบการเรียนรู้ผ่านการทำ “โครงงาน” เป็นฐานการเรียนรู้ที่ล้อไปกับการศึกษาชุมชน

โครงการที่ทำ:

จัดการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนโรงเรียนบ้านทะเลใต้ โดยออกแบบเครื่องมือวิธีการ นวัตกรรมที่เรียกว่า การเรียนรู้กระบวนการวิจัย 10 ชั้นใน 1 ปีการศึกษา ใช้ Project Based เป็นวิชาบูรณาการ

โดยบทบาทที่ทำอยู่มีส่วนเข้าไปสนับสนุนครู เด็ก และการปฏิรูปการศึกษาอย่างไร:

การให้ครูปรับการเรียนเปลี่ยนการสอน โดยให้ครูออกแบบการเรียนรู้เป็นฐานการเรียนรู้ที่ล้อไปกับการศึกษาชุมชน ให้เด็กออกแบบโจทย์วิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชน แล้วดึงชุมชนมาร่วมทำงานกับเด็กด้วย ซึ่งแรกๆ ชุมชนก็ไม่เข้าใจ คิดแค่ว่าจะอำนวยความสะดวกให้เด็ก แต่หลังๆ ชุมชนเริ่มเข้ามาทำงานกับเด็กด้วย มีการออกไปรวบรวมค่าไฟฟ้าในรอบปีที่ผ่านมาของแต่ละครัวเรือน เด็กก็เอาข้อมูลมาพล็อตกราฟว่าแต่ละครอบครัวมีค่าไฟแต่ละเดือนขึ้นลงเท่าไร นำข้อมูลตรงนั้นมาเป็นฐาน จากนั้นจึงมาหาแนวทางจัดกิจกรรมลดค่าไฟฟ้าร่วมกัน

“เราเห็นว่าครูเริ่มเปลี่ยนแปลงตัวเอง พอเริ่มทำแบบนี้ เด็กได้ทำจริง ได้ออกพื้นที่จริง ได้เรียนจากภูมิปัญญาจริงๆ ก็เกิดการเปลี่ยนแปลง”

เราใช้ พรบ.การศึกษาปี 2542 เป็น “เครื่องมือ” ขับเคลื่อนครู พยายามชี้ให้เห็นแรงๆ เลยกว่าที่ทำงานนี้ เราทำผิด พรบ. ทั้งนั้น เพราะใน พรบ.บอกว่าให้ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ฉะนั้นเราต้องพัฒนาเขาอย่างเต็มศักยภาพตามความสามารถของเขา การจัดการศึกษาจัดได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ ทุกภาคส่วนต้องช่วยกัน ไม่ใช่หน้าที่ครูเท่านั้น เราต้องดึงครู ดึงเด็กออกนอกห้องเรียน หาวิธีการให้เขาไปสัมผัสว่าการเรียนรู้ไม่ได้อยู่ในห้องเรียนอย่างเดียว พอวันเที่ยวข้าว ทุกคนมีความสุข เที่ยวข้าวด้วยมือเลย เอาข้าวมาตากหน้าเสาธงโรงเรียน แล้วก็เอาไปใส่ให้เด็กได้กินกัน พอครูเห็นวิถีเหล่านี้ ครูก็มีเรื่องคุยกัน..

การปฏิรูปการศึกษารังนี้้อยากเห็นครูและเปลี่ยนแปลงอย่างไร:

ครู “ต้องกล้าเปลี่ยนแปลง” ถ้าไม่กล้าเปลี่ยนแปลงก็ไม่หลุดกรอบนี้ แต่ พอ.ต้องเริ่มก่อน ถ้า พอ.ทำครูก็เปลี่ยนได้ ที่สำคัญคือต้องสร้างศรัทธาให้เขาให้ได้ เพื่อให้เขาไว้วางใจและเปลี่ยนแปลง เราทำงานด้วยใจไม่มา ปัญญาไม่เกิด และครูมีความมุ่งมั่น ต้องอดทนสูงมาก และต้องไม่ทำเป็นแพะ

“ผมคิดว่า Project Based คือวิธีสอนที่เป็นตัวนำที่ น่าจะช่วยให้ปฏิรูปการศึกษา ถ้าวิธีอื่น ผมคิดว่ามันอาจจะได้ไม่ครบกระบวนการ แต่การใช้ Project Based นี้ หลายที่ก็ใช้ แต่ทำแค่สองสัปดาห์จบ ผลงานก็ไม่ออก ดังนั้นการทำก็ต้องอยู่ในโครงสร้างเวลาปกติด้วย ให้อาจารย์ช่วย แล้วหลังทำกิจกรรมก็ต้องมาตั้งวง AAR กันทุกครั้ง มาสรุปกัน แล้ววงจรมันจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้จริง”

เด็ก มีความรับผิดชอบ มีความอดทนอดกลั้น มีคุณธรรม จริยธรรม กตัญญูกตเวทิต์ และใฝ่รู้ กล้าเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ควบคุมตนเองได้ และอยากมีให้ใคร่หรือโครงการที่เปิดพื้นที่ให้เด็กดีเข้าเรียนได้ทันที